

# ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 3.

НА ЦЕТИЊУ, У ПОНЕЂЕЉНИК 20. ЈАНУАРА (1. ВЕЉАЧЕ) 1875.

ГОДИНА III. (v.)

ГЛАС ЦРНОГОРЦА\* издаје један пут недељно. Стари за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. н. 6; до год. 3; четврт год. н. 1. 50. н. 2. СРБИЈУ год. н. 7; до г. н. 3. 50.; четврт н. 1. 75. н. 2. За сва друго издање год. н. 8. до год. н. 4.; четврт год. н. 2. За остале издања се на ред 5 новчани. Предлата и сва наруџба ишау се достављају, а доноси уредништво на Цетиње.

## ЦРНОГОРСКО-ТУРСКА РАЗМИРНИЦА.

Новине, које својој добисмо, pune су најразличитијих гласова о овој размирици. Одговарајући на страву оне неосноване или баш измишљене, они су сви скупи важили. Јер потику из истога самовољних и онијех, који су у одношају или додиру са круговима владајућим. Због тога могли би смо из њих врло корисне погледе извадити из стање и положај југоисточних крајева и одношај њихов међусобни и према државним интересованијем у садашњем стању истока. И то ћемо учинити, чим нам и ако нам скоро ријешење ове размирице допусти.

Најновије вјести стрављих новина говоре о могућности, да се размирица ова ријешити мирним путем, јер је Турска одустала од свога захтјева, који је пријетно изазвао рата. Захтјев је тај, да Црна Гора пошаље своју комисију на турско земљиште и тако да се води испит о убиству меклијех турскијех низама приликом подгорачкога покоља, које се приписује меклијем Црногорцима, и тај захтјев ставила је Турска као услов извршењу пресуде над турскијех злочинца.

Домашњи оваквога захтјева очигледан је. Црна Гора је држава самостална, независна. Као таква не може она издати своју комисију на турско земљиште, јер би тиме прихватила се подчињености. Турска има то добро и напријед је била увјерена, да Црна Гора неће то никада учинити. На никак ставила то за услов, она је тајем отворено изрекла, да просто и еће да важи осуђене злочинце. Поступак, који је досада једини Турска у стању показати.

Јо да заједничком настојавању Русије, Аустрије и Немачке пошло за руком, да скину с Турске тај жиг варварства и тајем да одклоне „овасности, које се на истоку помаљају“, ми нијесмо у стању да иштардино.

Што ми поуздано знамо то је, да Црна Гора неће никада пристати на то, да би првије и рат изабрала него би то учинила.

А хоће ли дипломација, ако се неби обистинило глас, да је Турска изустила свој „услов“, тражити и наћи другога пута, да се дође до мирнога ријешења или знамо ићи нам треба да размирица. Неуспјех дипломације, која се толико живо заузела за ову ствар могао би само мој, икако Црној Гори неугодности доијети.

Од како је Турска постала сусјед Црној Гори, одношај данашњи, више важе, види је међу њима постојао. И она је увјек умјела част своју сачувати, интерес свој одбранити. И по данас ће.

Што је Турска ставила овакав услов, с којим хоће да извршење пресуде изабјетне или одклони, то нас није ни мало изненадило. Ми смо то управо предвиђали и прије три недеље на оновоме мјесту, када се наша комисија вратила из Скадра, на свој изрично казали: „Као по праву држава, која се мења бојати, да што може изгубити од свога угледа пред свијетом образованијем, Турска са необичном дрскошћу у пркос очигледној правци у стању је, да изналази непоступане најсмијешније узроке, тек да ствар пољачи, и, ако је икако могуће, своју одржи“. И ово се угоди.

На исти начин нас неби ни мало изненадило, ако би турска влада својим понашањем обезумјешила и свијете и посредовала дипломације.

Но ми народ црногорски неће за то ни најмање бити усколеблив у свијести свога права и своје дужности, нити ће шта кога сметнути постојане и одмјерене кораке владе кнеза нашега.

Ако стање Турске подноси преко вјере продужавање оваквих одношаја, Црна Гора одиста се не мора ни плашити ни жалити с те стране.

## ВЕЛИКА НАРОДНА СКУПШТИНА.

9. Јануара.

Прелазни другу тајну сједницу, у којој је свијетно о ствари подгорачкој, и долази на данњи рад скупштине.

Данашњу сједницу отворио је у 9 ура прије подне предсједник сената г. Божо Петроваћ овајем говором.

„Браћо, прошле године на Ђурђев дан изскокијем ријешењем Н. Са. нашега Господара уведени је вола управе у лажној земљи.

Ово је знаменити догађај, које ће не само нашој откљони користи доијети, него која је њој већ сада у нашем и страним свијету уважења прибавио. Са данашњом начином управом дошла је Црна Гора обави уређене државе, што у ствари и јесте, и то је страни свијет с уважењем прихватио, а наша браћа, која од нас поноћи очекују, морали су то поздравити с радомшћу, јер у томе виде напредак и снагу ишпу.

Што се тиче нас свијет, преустројство бивше управе било је веома нужно, због тога, што је Црна Гора последњијех година доста знатно напредовала, што су јој се нове потребе и већи послови изнели, и што свеукупно зарад бољег и све већег напретка нашега, којем морамо тежити, сенату, како је био прије уређен, није икако могуће било да одговори. Једни човјек не може на све стране досјети. Тако исто и више људи када су у једном великом пољу, ако им рад није подјелем, не само да га неће уредно савијати и унапређивати, него ће се међу собом бркати, а то је на штету.

Наш свијетан Господар тежећи, да што прије и више подигне Црну Гору, унађајући то, ријешити је и уредно је, да је сенат највиши земљишки суд и да је са члановима државне управе, највиша земљишка власт. А да државни послови авизи и вавреднији буду, установио је још ове четврти управе: управу књижевне канцеларије за спољне послове и просвету, управу унутрашњијех послова и грађевине, управу финансије и управу војну.

Оваквом подјелом постигнуто је, да државни послови од којих снага и напредак наше државе зависи, ошкро подјелем, боље се пазе, развијају и унапређују.

## ПОДИСТАК.

ДУШАН.

(Опшени.)

I.

У славу Душана сада гуле спрема,  
Слаби глас подижем, да о снагом певам;  
Да с' у песми сјетим ја дана онога,  
Када Српство бјеше на врху врха свога.

Ви спомени ствари, што јоште трајете,  
Те велику српску прошлост казујете;  
И ви бјуде виле с моравске обале,  
Што сте с јунацима српским друговали,  
У нужди ни биле, у дну и ноћи,  
И жени данске будите у помоћи:  
Да прјем о онога који Србе дже,  
Од других народа, да не стоје ниже;  
Кој' уреду земљу да њом закон влада,  
Два пут с војском дође испод Цариграда.  
Од Парнаса славног на до Фрушке горе,  
Овада' дуждево и с њим јонско море,  
Наставио руку и огромну снагу  
На црноје мору, на Архипелагу.  
Ко велики вјетра Александер што је  
Завидно оцу, и Душан тако је.  
У влади својој ошкро је жеље,  
Да предводи војску, да освоја земље.

Да руши градове, да чини чудеса,  
Да подигне име Српско у небеса;  
Да подвргне себи мало господаре,  
Да укроти Грке и луге Мађаре.  
Све свршико срећно, на му није доста,  
Све испуни жеље, на му једна оста:  
Све му с' жеље у тој једној жељи топе,  
Неспава већ свјак кад му с' очи склопе.  
Ти Цариград јоште, тај цар на истоку  
Стоји му у срцу, стоји му у оку.  
То је оно мјесто, одређено с неба,  
Одкле пола свијета, управљати треба.  
Ти га жеља води, све даље и даље,  
Цароват' одатле, то је цароване.  
Ми сад диги у бој шлепу српску земљу,  
Да испуни и ту најмању жељу;  
Да доврши дело краља Милутина,  
Да сједне у престо цара Костадина.

Крв Балкана гордог, земља се увјиа,  
Свиња војска иде, стрци Бизантија;  
Душан палагано, за њом се креће, —  
Нигда такве војске, Балкан видјет' меће.  
А кроз војску, којо', тешко броја знати,  
Свад лете и вичу гласници трлати:  
„Кнезови, војводе, кесари, жушани!  
Устављајте војску свак на својој страни.  
Заповјест од цара, да се уставимо.  
И његовог свеца овађе да славимо.“  
Све војске у пољу ту на њих стадоше,  
А војводе главе све се састадоше,

На леднику једном равном и зеленом,  
У сред поља равнот дивно узвишеном.  
Све војводе стаде Душана чекају,  
И с веселим срцем по војсци гледају.  
А војска околу притисла све поље,  
Свад се пјесме чују, сви су добре воље.  
Сва се спрема чини, цар ће да с' устаји,  
Ти Душан ће овађе свог свеца да слави!  
Догоше се одмах свилен шатори,  
Зелени су они, као лист на гори.  
Што је гође било, избране госпале,  
У српскоме царству, скупљено је ошкро.  
И Вукашин дође, он с' чекати даје,  
Ти после Душана, он највећши сјаје.  
Војводе се многе с мјести поклоше,  
Вукашину они дјепом поздраваше.  
Ко Вукашину многи међу њима жељи,  
Да им Душан царство велико раздјељи.  
Вукашину је у том најбоље успјело,  
Поздравља војводе и збори весело:  
„Да Бог живи цара, то круну Србије!  
Сви ставио овађе, ником хитале није.  
Цариград пред њим не може утећи,  
Српскоме оружју и он ће подлећи.  
И те горде Грке, сад ће свићи прада,  
Бизантијом старом, Србин ће да влада.  
Један Душан само, на свијету се роди,  
Да све напријед иде, проиш'о га води.  
Уписано то је у књизи судбине:  
Да Србин овада три морске вучине.“



Овога рекох, да вам продатинах узрок и цијелу због чега је овако установаљено. Добро и очекивано пошљедице од тога већ су се показале. У сепату нема више одијелних свјетлијих и без броја, и двација из најдалјих крајева, који се ја никако ствар троше и дигубе по више дана, јер их јад расправљају изчешитије брзо, уредно и праведно. У истој мјери показало се бољи ред и већи напредак у свијем осталијем пословима државијем. Из гора Н.-Св. књазки сто видјели, колико је Црна Гора петовијех година напредовала, на чему једноко његовом труду, старану и неуторној раду ивице да благодарно. Воља је његова, да још боље будете обавјештени о свему, што је он само у кривошповијешу и за то ће јад сада г. г. управитељи о стању и напретку својих послова подијелити извјештај, а ви саслушајте пажљиво, па ће те последице моћи слободно пријемљивати и говорити о свему, што би вам се чинило, да би требало да се ради и уради.

За тијем су г. г. управитељи одјелних подијели своје извјештаје, које овако у кривошповијешу.

Г. Стојко Радонић, управитељ просвјетнога одјела у подужој бесједа, прије него је приступио излагању свега, што је до сад учињено у нас на просвјетној пољу, говорио је о свакој просвјети, по којој се данас у свијету обривило мјери свака земља — народ, и од које напредак и свако добро народу зависи, узев осни тога у обзир положај и познај Црне Горе, оснивајући на томе тијем већу дужност, да што више и више о просвјети радиш морако.

Повјерљиво свијетлога Господара како га је поставио на чело просвјетнога одјела, настојао је да се упозна са својом дужином и да се постави у стање, да може радити све, што би унаприједило наше просвјетно стање.

Из погледа на развитак нашега школства бљескино, да је до г. 1868 била једна једина основна школа на Цетињу и још мањих пет шест нередовних унутрашњих земље.

Кнез Никола, који је у сваком погледу препородно Црну Гору и ни труда ни жрта за народну просвјету штедио није, основао је г. 1869 богословију и у истој врјеме велику женску школу на Цетињу. Богословија нам је већ дала знатан број образованијех свештеника и учитеља. У свијема народијем школама, св прво мањим изустством, све су наши синови, који су се научили у овој богословији.

Женски завод ради на томе, да и женскије наше неостану без нужнога образовања и да спреми способне учитељице за основне женске школе које нам свијетли кнез одлучио подизати у земљи. У тијем школама учиће се наше девојчице, осни илјучијета знања, раду, реду и чистоти и свему, што је доброј домаћини и напредној кући нужно.

Од тога времена отворано су и умножаване сваком годином народне основне школе у земљи

и данас већ има у свакој капетанији по једна школа, а у мџијем и по 2 и 3. Свага је у ових шест година отворено 52 школе, у којима се учи до три хиљаде дјете. За нашу земљу у ово мадо времена то је знатан број, и напредујући овако неће проћи ништа, да ће у нас рјешени бити, која неће знати читати и писати, као што су до спора овакви ријетки били. Сви учитељи плаћају се из државне касе, бјак школску зграду подиже општина, по наредби и под надзором државне власти.

Још свињне г. управитеља да је Н. Са. кнез рјешено, да се на Делиградску у Бјелопавлињима подигне земљодјелска школа и да су за исту већ продумане нужне припреме, разликујући важност овакве школе за нашу земљорадњу и унапређење нашега материјалног стања.

Све ово, што је до сад урађено у мало времена и уз ограничена средства, доказује не мали напредак наш, који је у свијету Црној Гору уважења прибавио, што се, показује и у данашњијем навијем приликама и који је нашу народну синују знатно појачао. Завршујући рекао је г. управитеља, да ће свом снагом радити и настојати, да помоћне свијетлога Господару, у тежак, да се народна просвјета све више подиже, јер напредак њезин услов је народнога напредка и бљавостања. (Продужиће се.)

### ДОГАЂАЈИ У СВИЈЕТИ.

У Угарској још је на првом мјесту финансијална криза, и сви други питања изчештају пред важности и озбиљности онага. У мјеродавнијем круговима уважају, да тежај и рјешеније овога питања ивита ће велики утицај на стање ствари на само земља под Круном св. Стефана, него и укупне монархије, као, и то, да је криза досадња дуалистични сустан, који монархију расцјепи у двије велике половине, што се дошло до овога критичнога стања; па за то има их косу ишљеша, да треба уредити тежњу свезу дуалистичку, што би, нарљиво, код опозиције навишло на велики одпор, која тражи још већу развој. А да ли ће и сам Гинц бити у стању одклонити државу од финансијалне провасте он његовијем пројектима, јако се двоји, јер и у самој финансијској одбору навишло на големе препреке. И ако је министар у својој говору испљавио на покривање „нишје“, питање је, да ли ће и „нишја“ — разумјевајући само Мађаре — одозвати се са онвијем одушевљенљем, којеу се г. Гинц нада. Па се опет гласа, да не само многа Деаконија, него и хрватски заступници у сабору дати ће свој глас при расправи порескијех предлога против истијех, што је дало повод некијем гледијем листовима да вребаје Хрватима „незахвалност“ и „гњезне непријатељскијех тежља против Угарској“.

Из Петрограда јављају, да се у потоње вријеме јако и озбиљно ради на томе, како би се

постигла слога међу Русима и Пољацима. Ову јиско руководе мјеродавни кругови. На сада увијају, да су прогласили Пољакма више блии кријани петроградски Ивешини него руска народна странка. Ивешкоји тврде, да се већ врломамо добар пут воја вода ивљаврему, а пољско племство са ивијем одличнијем особама прихватио је тај начин покривења међу Пољацима и Русима. И тада би тежале вође Пољакма многа важнија мјеста у руској служби. А да је и сама влада у овојем пољу, ивице по доље, што је већ ивице по једно посебно повјерљиво, које има прегледати све законе и административне наредбе тичуће се католичкога становништва у Русији, односно у пољским покрајинама. Све те наредбе и закони пренављани би се према начелима, што су у новије доба објављени у Петрограду с обзиром на пољско становништво.

Продез Овешкајина, главног директора галичкијех жељезница, још није саршен. Ова партија, коју је публика у почетку доста равнодушност узела, непоказујући јој особите важности, с дана у дан привлачи на себе све вишу пажњу; и то готово више због личности оптуженикове, него ради саме ствари. Јавно ивице у томе је већ одвице на чисто, т. ј. да је провјерљиво учињено, и то у великој мјери; али начин и вјешташтво којом се Овешкајин брани, обрачујући све наводе државног тужноца, то чини, да публика са нестрпљивљем очекује крај процеса и осуду ријеч пороте, а неки су тога ишљеша, да би генерални директор могао још испљавати част из овога захршенога посла.

У Француској како да ће досадњајош провјерљиво бријаж дана бити крај. Макмахон, који је скупа са својијем министарством претрпиво пораз при вјештају закона о сенату у народној општини, никако још да састави ново министарство. Готово би се дало мислити, да се ово ивљак догађа, само да се што прије усмери катастрофа. Распуштене народне скупштине могао би искрвнати сваки час, и тада, по пријери догађаја у Шпанији, могуће је прогласиће монархије, или боље рећи царства под Навоагоном IV. Макмахон узла се потпуно и сигуран је у повјерљиво војске, а већина је ивте, као што ово да јаку, монархична.

Рештаурација у Шпанији извршује се без ивице претпрека. О каквом републиканској кретању, о чему је скоро био глас, не јавља се ништа нити се потрабује. Нови краљ кренуо је к северној војсци да је прегледа, а на тога покривути ће се у Мадрид, да сазове Кортезе. Краљ је изјавио, да је готов учинити све у обрну цркве католичке и клери, али слободно вјероисповјести, издржаће по пријери осталијех образованијех држава. Међутијем Дон Карлос ни он не држема, но продужује свој врљави посао, и ако је јављено, да га многа војска и војнички часници с дана у дан остављају, он ради и не губи уздана на успјех свога оружја и своје ствари. А какв је широд у Шпанији и шта

Југ Богдан прихвати: „грчко царство прође!  
Млађи народ кресто њих треба да дође.  
На вјек прође око, ивице врјеме славно,  
Ивешкоји јувице појрни су давно.  
Ми идемо на ња, пронаст ик се спрема,  
Ко ће нас дочекати? — Темистокла нека.  
Душанова сабља, сада боље сјаши:  
Ивешкоји је прошлост, а будућност ивица.“  
— И кнез Бранко рече: „право ивица Југе!  
Руке су њама јаче, сабље су њама дуже.  
Давно било једва ко год да већ пама  
Кад почешо с њима рате ратовати.  
Другачији су били него што су сада  
Често су њама много задавали јада.  
Четријест бојева што с Грцима бисмо,  
За овога цара и све задобисмо.  
Освојиско земље и приморја равна,  
Учиниско дјела, велика и славна.  
Гдје с' ивице није, чуло српско име,  
Градови се сада, називају њине.  
Гдје смо год доша све је пред нас пало,  
Много смо свршило, остало је мало.  
А да то мало то је, највећа њама дика,  
Цариград само је Душану прилика.  
То ће бити вјештај све моје радости,  
Па оца ћу старе оджорати кости.  
Вратићу се оца у дворове бјезе,  
Остављују кола и убоје стрјеле,  
Посетићу се први, молаћу се Богу:  
Да подмладак живи, да подржи слогу“.

Ја одијену ивица, син неки војску гледа,  
Хитар је у свему, вук, лаву се неда.“  
— „Није све саршено!“ — ту Лазар додје —  
Да свршико јоште, много њама остаје.  
Увјела смо своист' змије и вразове,  
Увјели смо грудма рушити гредове;  
У боју смо сложио знали управити,  
Увједоско земље даме узплати:  
Хоћемо г' узети то све одржати  
Хоћемо г' знати с тиме управљати.  
Још је слаба свеза, кој хрabri витеже!  
Што чећ собом земље освојене веже.  
Мило ти је вада на војску погледаш,  
Међ њима их има, с кима зборит' незиаш.  
Под оружјем ивица или звачај пишти,  
Они иду с њама њама их туга тишти.  
У биткама сваки за Србина с клови,  
Док идешо напред слушају нас они.  
Један корак само да натраг крочиш,  
Ивица би одмах с њама да с' борни.  
За ме то су јоште наслон крај мали,  
На очеве ивице ми смо војесали.  
Сви сусједи нашега царства великога,  
Мрзе на нас као на злотвора свога.  
Сваки вреба згоду и пронаст њама жеља.  
Ја се врло бојим, — разна срећа вара:  
Наше царство стоји под шагором цара.“  
— Овјенуше с' многи што стоје на стражи,  
Овјену с' и Балша војвода избрани;  
Криво му је кад се ништа српско кори,

Повосит' је Балша, повосито збори:  
„А зар ова војска, војвода Лазаре!  
Што побједа Грке и луге Мађаре,  
Што подчина соби Македонце славне,  
Попљавише бргове и долине равне;  
Што бугарску земљу, плодну и широку,  
Кад год хтјело пређе у једноме скоку;  
Што господство наше диже у Епиру,  
А принуди Босну и дању и жиру.  
Зар овава војска, која с' доле спусти  
У дळेке стране у грчко чедусти,  
Те освоји тодлу Етолију целу  
И напоји с' воде на деланској врелу.  
Која пријеђе Арану и ријеку Марицу,  
Крочејо мора, која невола за границу.  
Зар ова војвајци, и појводе наше,  
Ивају од чега јоште да се плаше?  
Та погледај, то су све јунаци ивица,  
Срби не рајују, кад се иде к слави.  
За одмор не мре само напред желе,  
Ивице њама тежак ни кољца ни стрјеле,  
Цјелим путем они ко српске ивицају,  
Уз брдо низ брдо све ивице ивицају.“  
(Наставиће се.)



je samo potonih godina u kojoj se zbililo, da sutri-  
ri dođu glasovi o kakvoj novoj katastrofi, pa  
i svi Karlovi da usnje u svom produžetku.

## Д О П И С И.

(Т. С.) БЕЧ, 8. Јануара. — (Узрујаност  
неке журналистике услед црногорско-турског  
конфликта).

Овђе се много говори о Црној Гори услед  
тога, што је вестрага у ствари подгоричког поко-  
ла завршена и што су чланови црногорске комиси-  
је протет уложил против саме вестраге и  
пресуде. Свијет се био овђе узрујао, поред  
оста тога, што инако процес Османлијама сав  
интерес на себе привлачи. На и сада још та уз-  
рујаност траје. „Нова сл. Преса“ и „Фреиден-  
блат“ донесоме вјести, по којима да је велики  
везир од наше владе искао, да се — прије него  
што ће суд цариградски пресуду скадарску по-  
судити — кризи (?) Црногорци предају турском  
суду и да им се по томе суде на турском зем-  
лишту. Том се затјеву нехтједо наша влада о-  
дмазати, те тако се коначит изродило, ког ће по  
имеу „Фреиденблат“ само велике силе опет  
одстранити коћи. Та вјест даја је повода, те су  
други истови чудне комбинације изводили. Један  
од наших листова огласио је већ и рат између  
Турске и Црне Горе. Други дан донесе опет  
„Мајеу Цајтунг“ вјест, да је наш кнез у Београд  
послао курира са својеручним писмом, у којем  
српског везла позива на савјаз. „Преса“ доби у  
исти нах из Задра бројавну вјест, да је коначи  
на Цетина врло велика узрујаност народом ола-  
вила услед турске поуступности и да је дубо-  
ковнички велички консул позван на договор на  
Цетинје. После тек добоше позујавична извјеш-  
а о стању ствари, и то у „Фреиденблату“,  
„Шестер Дојду“ и „Преси“. „Стара Преса“ тар-  
дила је, да су и заступници сјeverних сила у  
Цариграду интересовани, и да ће по свој при-  
лици услед тога министар својних послова А-  
дријан Паша морати одступити. „Тиглат“ донесе  
одма за тим „са извора“ вјест, да су руски и  
аустријски посланик одпутовали у Пешту, ради  
договора са трговом Андришијом, и то јединствено  
у подгоричкој ствари. Најзад дође позујавич-  
нички мађарски лист „Кезерде“, те иви јави,  
да је Арлеи паша заиста одступило. Међутим и  
опет добоше „Преса“ и „Фреиденблат“ и јавише,  
да одступање Арлеи паше још ствар свршена  
није, почем управа велики везир, пречи, да се  
ствар доконач. Кажу, да ће Црној Гори само  
онда заиста учинено бити, када одступи Хусе-  
јин Авиј паша. До овога часа они се гласови  
чују и ја сам ниједном све ово инако, како би  
и у ваши читаних у стању били виђети, како  
воома ствар интересује одашњи свијет. На сваки  
начин пак, гласови су тако разноврсни и гдјекоји  
пут тако противни једна другом, да из тихих ва-

јести нијесмо у стању схватити право стање  
ствари.

(Т. С.) БЕЧ, 11. Јануара. — Гласови, који  
нам јуче и пречјуче из Цариграда и Београда  
стижаху, никако не бјеху такове природе, а да  
би ублажили узрујаност, која је олавила одашњи  
крugовима. Из Цариграда јављаху пречјуче  
официозни биро најприје, да Турска неће да по-  
пусти и да је сав труд заступника величила око  
тога, да привољу порту на поуступност, узлу-  
дан био. За тим дође друга вјест, која је још  
више расдражила одашње кругове. Говорило се,  
да је кнез Николај објавио рат. У исто доба до-  
несе „Алг. Цтг.“ бројавну вјест са Цетина: да  
је велики народна скупштина отворена и да је о-  
душевљена велико. Ова три гласа скупштина проуз-  
рочила су овђе такову узрујаност, која скоро  
не бјеше. На берзи падла су услед тога курсови  
тако, да је чак и циника на неколико трену-  
така наступила. То падње курсова бијаше повод,  
да се ја и једни одашњи банкер Бергер убио.

Давашње вјести из Цариграда пак тврде, да  
је порта поуступила. Јучерави телеграм из Пеште  
своишти из поуздана извора, да је велики везир  
Хусејин Авиј паша прироран одступити. Они  
су гласови опет уверили и ублажили одашње  
политичке и финансијске кругове, који се ужасно  
рата боје. На берзи скочили су опет курсови, а  
ли само за неколико бројева. У овај пар ништа  
још није извјесно. У министарству својних по-  
слова сваки час стижу вјести, које из Цариграда,  
које из Београда. Одашњи турски посланик Ра-  
шид паша сваки је час на „Балкану“, ће се  
држе конзервације. У главноме је јавно мишење  
наклоњено Црној Гори и за право јој даје. Само  
се још „Н. сл. Преса“ не може да отресе са  
својим турско-интересним аргументима. Из свега пак  
бијасмо у стању виђети, да је ствар јавно потре-  
сла наше политичаре, који још неби желали рата.  
Шта ће даље бити, видјемо!

(О убиству банкера Бергера, којег називају  
жртва подгоричке ствари читали и у једном беч-  
ком листу. Под различитим доносима о томе  
бијешку. У другјем новинама читамо, да су  
кички изгубили на берзи све имње своје услед  
потреса, који је наша размирица с Турском про-  
узроковала. У.)

— О црногорско-турској размирици пишу  
„Нар. Новине“:

Како најновији телеграми из Цариграда јав-  
љају, вестали је разлога свакој бојазни, да би се  
Црна Гора ради познатог подгоричког покола  
могла с Туреком зарити. Што се нас тиче,  
признајемо искрено, да ни јединога часа нијесмо  
на такву евентуалност помисљали, према се је  
овлако из Задра приватно јављало, да је кнез Ни-  
колај готов, порти одмах рат најавити. Но велики  
трговачки, а може бити и дипломатички свијет,  
био се од вјести из Цариграда и са Цетина у

истину преплашило. На бечкој берзи пали су пр-  
шло нећеље некоји папери тако знатно, да је  
неколико берзијанца погубило читави иметак.

До сада знамо само по телеграмима, што је  
дало повода, те се је трговачки и политички  
свијет био погледам на исток толико узбунио.  
Како је познато, на захтјевање Црне Горе при-  
судило су велике власти порту, те је она у  
Скадру поставила суд, који је у присуству по-  
вјереника црногорске владе имао судити оних  
подгоричких Турцама, који по су 19. Октобра  
пр. г. изјуче црногорске поданике у Подгоричи  
сасјекли. Ако је само половина оних вјести, што  
су о расправима овога суда дошле у јавност, и-  
стинита, тај суд поступио је управо безовично  
прасрасномшћу. Чланови турскога повјереника  
били су сами, који су окривљене Турке на очи-  
глед упућивали, да нијечу, па су они и све на-  
јеквали. Црногорски чиновници пресједовали су  
више пута проли мајину турске судбене распра-  
ве, па су се и више пута били већ спровали, да  
из Скадра отиђу. Може бити, да би се те рас-  
праве биле и без икаква усдјеха доконачале, да  
заступници некојих власти нијесу у интересу  
повријеђенога међународнога права посредовали.  
Тако се је на посљедку скадарски суд склопио,  
да неколико оптужени Турца, који су у подго-  
ричком поколу почели били, осуди на смрт,  
а неколико на тавницу.

Ако Црна Гора није могла бити задовољна  
нити начином судбене расправе, нити самом осу-  
дом, још више морала се узрујати, кад је ска-  
дарски наша посвој осуду у Цариград на потвр-  
ду и кад је одашње добила поруку, да ће се ова  
осуда потврдити и извршити само онда, ако  
црногорска влада некоје Црногорце, који су ваља  
на дан подгоричкога покола убили три турска  
војника, изручи турском суду да им суди. При-  
судити на ово дрзавно захтјевање порте, значило  
би, признати порти својеречно над Црном Гором.  
Кнез Николај одбио га је, како се и само  
каже, свом одлучношћу, те је уздржио, да се о-  
суда скадарскога суда безувјетно изврши. Јесу  
ли црногорски поданици починили на турским  
војницима каква злочина, судити ће им домаћи,  
црногорски суд, а ако је порту воља, може из-  
судити своје повјеренике, да овој суду прису-  
ствују. Тако је кнез Николај на портину висну-  
цију одговорио.

По велики везир, Хусејин Авиј паша, о ко-  
јем кажу, да је еванџеличанин, тврдоглав Османлија,  
нехтједо од овојих увјета за осуду подгоричких  
Турца одустати. Хусејини мишљање, да је сада  
ухватио zgodnu прилику, да порта дукваштином  
од Црне Горе измудрије, што од ње силно ника-  
да није могла извојевити. Али је о кнез Николај  
врло добро схватио домаћи портија зашт свама,  
те га је изнова одређити одбио.

Ко свијест и понос синова Црне Горе поз-  
на, лако ће докучити, да је ова безобразност  
портиних државника морала у нама највише огор-  
чење побудити. Кнез Николај инак је као посљед  
подгоричкога покола, тако и сада уздржио свој

## ПОСМРТНА СЛАВА.

Јунаштво је цар за свакојера —  
А и паше изјуче душевно,  
Којима се прије повољно —  
Како воља ко дојерити жана!  
Паша се ранила и ранила,  
— Велика злоба којега покрива,  
Нат дојерити жана сајучега зуба!  
„Гор. Вијестик“.

Сваки народ на свијету, био он мален или  
велик, има у својој повјесници људи којијех се  
сјећа и мора се сјећати с благодарношћу, због  
њиховије дјела која су учинили за свога живота.  
То су они људи који су заслужили да им име  
увијек живи и којих ће злоба вјечно горети и  
свијетлати се, али неће инагда изгорети нити  
савјестност изгубити. Таквијех људи има и наша  
воља, али поновца и јуначка Црна Гора, и то има  
их више него који други народ који је стотина-  
ма пута већи од не — већи али не славнији.

Таквија људина чињена је 6. о. м. посмртна  
славна успована. Њ. Св. кнез Никола I. достојно  
поштујући и уважављући јуначка дјела старијех  
Црногораца, а особито оних који су очистили  
Црну Гору од народа потурчевака црногорскијех,  
одрекао је да се свако годиње чини успована  
њима, а уједне с њима, и другјем славијем  
црногорскијем поглаварима, који су радом својим  
приносили, те се у она стара јуначва времени  
сачували слобода и независност Црне Горе.

Црногорски витезови који су први ударили  
на Турке домаће били су: Пет брата Мартино-  
вића, боријатар Паша Вегиш, Новак Ставојевић  
Белостовац, Новак Душанић из Црквице и Вук  
Бориловић Цетиница из Доњег краја. Али први  
искао да се ради на истребљење домаћијех Ту-  
рца покренуо је владика Давидо Петровић. Он  
је истина као добар отац свога народа радио,  
као што ћево највијед виђети, небити се кнез  
потурчеваки јаријас начином и братскијем до-  
говором обратили у приједовску вјеру. Али у  
једно да, ако се потурчеваки не хтјему на ли-  
јеп начин обратити, гласају на којих начином  
да се очисти из Црне Горе; јер ако они испрег-  
ну јуначки и сложио на то дјело, да он више у  
пу стојати неће. На мјесту је овдје да напомен-  
мо, којих се се начином ти потурчеваки узду-  
ли у Црну Гору.

Кад је умро Иван Црнојевић бан и госпо-  
дар црногорски г. 1490, преузме владу над Цр-  
ном Гором његов старији син Ђурађ или Ђорђе.  
Ђорђевић злати брат Стеван или Станиша завиди  
брну на власт и напустио да му отме на силу  
господарство над Црном Гором. Да би добио ви-  
шу силу и помоћ Станиша отиде турскоме цару  
Бизјату II. да вште од њега помоћи да олагда  
Црном Гором. При томе обећа му давак плаћати  
и сваком приликом, кад би потребно од њега  
какове помоћи, да му је мора дати, било којих  
био чин другјих. Султан Бизјат врло лојиво

прижи Станишу, надујући се да ће среством не-  
како моћи покрити и себи потчинити Црну Гору.  
Он му обећа да ће му повратити све што је  
некада било Балшића; али да се мора потурцити.  
Станиша се не жеља царској потурци и добије-  
нме Скендер-бег. Кад је Станиша отишао у Цар-  
иград повео је био и неколико Црногорца, па  
се с њим заједно потурчи и ти Црногорци. По-  
што је Станиша добио помоћ од Султана, он се  
поврати у Зету и скупи војску с којом је на-  
слао одаво освојити Црну Гору. Али га срећа не  
послужа, него издјавца свога рода и одашњи  
од своје вјере, изгуби битку и би срамотно оне-  
рам од граница црногорскијех. Владика Петар II.  
о томе у „Горскоме Вијесту“ овако јавља:

Љуба кљетава паде на изроде!  
Прокле нати од неколе сна,  
Те кнегиња Навибеговица,  
Прокле Мара свог сина Станишу,  
Прогризе јој оску у посмеје —  
Рјаско паше просу у њедрица —  
Стуже њеу родитељска кљетава:  
Станиша је образ очриво,  
Поухано на вјеру Христову.  
— На јуначко паше Црнојево,  
Обука се у вјеру кривичку,  
И братске је краи ожедино —  
Грдне треко по врх Ђешковића!  
Два се брата боре око вјере,



народ, da ne plame obratom. Ako o vada spre-  
navao kazen u ruci obratiti drzavnu neodvisnost  
svoje zemlje, on je nikad bio uvjeren, da he se  
pravu Crnu Goru zadovoljiti, a da se za to ni  
kao krvi neuzvora proliti. Sazvao na p. o. i  
svak doglavnik na skupstinu, preko njih on je  
ovo uvjerenje približio i svemu crnogorskom na-  
rodu, te je Crna Gora ostala posve mirna, pre-  
da je porta odpravila k puzinji granicama  
staviti dan novih četa.

Po ovom postupku portvu čini se, da je  
ova ovaj put na svaki način htjela rita sa Cr-  
nom Gorom. Parigradski drzavljnici osjeđaju, da  
je katastrofa na dohvat, na bi bili spremni,  
uloziti sve u jednu kartu, eđa poslednja napo-  
rom svih silava uzdrže poludjesec, da nezna-  
dne. U najnovijem postuku portvu protiv Crnoj  
Gori i nečini se se doista ništa drugo nego  
dvojnost. Može biti, te su u Parigradu misli-  
li, da ostalo hrišćanske drzave na istoku nebi  
ovaj čas bile pripravne, da uz Crnu Goru pri-  
stavu, na da s toga nijesu ni zazirali, udariti  
na Crnu Goru. I na svaki jako dvojno o soli-  
darnosti hrišćanskih drzava na balkanskoj po-  
ludoku. Nije li izjava službenoga lista Ru-  
munske vlade, koju danas na drugom mjestu pri-  
ođujućemo, može biti kakav nanevar, bio gradski  
organi obmanjuju i sebe i vlastitu riju, kada o  
solidarnosti hrišćanskih drzavica govore. No  
portvina drzavljnici ispuštava su ovaj put iz ra-  
čuna faktor, koji je mnogo jači od solidarnosti  
hrišćanskih drzavica, a taj faktor jesu tri  
sjeverne jevropske vlade: Austro-Ugarska, Ru-  
sija i Prusija.

Zastupnici ovih triju vlada zauzeli su  
se u Parigradu najodlučnijim ičinom za prava  
Crne Gore. Što je porta mislila, da malo Cr-  
noj Gori smije uskratiti, nije se prema ovim  
velikim vlastima usudila odbiti. Čini su u Pa-  
rigradu izveli, da zastupnici Austro-Ugarske,  
Rusije i Prusije preva crnogorski zaševnici  
složno postupaju, obustavili su odmah pošilja-  
nje četa na crnogorsku granicu, te su se izjavili  
takoder spremni, izvršiti osudu skladrsko-  
ga suda nezahjevajući više, da knez Nikola  
vrzruca svoje podanike turskom sudu.

Tako je porta pretijela opet nov poraz,  
tim veći, čim je nepravdičije, čim je drzaviti-  
je bilo vešino zahjevano. Ovak, diplomatskim o-  
ružjem izvojevani poraz isto he toliko pristat-  
še korana u njihovoj samosjesti potlavati,  
koliko he Crnogorci i Hrišćane na istoku u  
opće osokoliti. Porazumjeće izveću triju sj-  
evernih vlada, u kojim se od berlinskoga sa-  
stanaka careva toliko govora, ovaj se je put eto  
činom pokazalo. Bude li se ovo sporazumjeće  
kao do sada i nadalje očitovalo u sraznom ra-  
du na korist čovječnosti, civilizacije i napret-  
ka, mi se nadaemo, da he ono pripraviti posve  
naravnu rješitbu tavog istočnoga pitanja.

A oko njih hvalde ratjanka,  
Stiže siva vaterina letjica,  
Pogibe ju vojska svakodnev,  
Ejeki Stanko urava Bajazitu  
Da s njim jede višarske posode —  
O ti glesdo jurnice slobode!  
Jako li te Bog nagleda okom,  
Mnogo li se muke prenijelo,  
Mnogo li te čekaju pobjede. —

Ponito je Staniša bio razbijen i odbijen  
od crnogorskih granica, veći dio onijeh po-  
turchijskih Crnogorana ne htjede da ide za njim,  
nego se vrata natrag u Crnu Goru i počnu ži-  
vjeti među svojom braćom he su i prije živjeli.  
No pri svemu tome što su se vratili u Crnu  
Goru, oni nijesu ostavili turski znak, nego i  
dale ostaju u meku, pa su ga posle i svojoj  
heci davali. Takavim načinom Turci se malo po  
malo počnu sve vešine umnožavati u Crnoj Gori.

Godino 1890 skladrski vezir Sulejman dig-  
ne veliku vojsku na Crnu Goru u namjeri da he  
je počnu crnogorskih poturchijevaca nohi sa-  
svijem vokrnuti. I poturchijevci i on sa svojom  
vojskom doire do brda Vrtijeske. Posle krvavog  
i dugotrajnog boja Turci dođu i do na Cetinje,  
ali se posije kratkoga vremena vrata natrag, i  
poturchijevci ostave u ruke kadi gradih Obod.  
Do ovoga vremena poturchijevci ne samo što ni-  
jesu imali kakove vlasti niš prenijeli na dru-

A mi mislimo, da i ne može biti dvojbe,  
kojim pravim izjavu i mogu sjeverne vlade u  
rješavanju istočnoga pitanja postupati. Ako je  
ko god miru na istoku neprijatelj, nije to ni  
jedna hrišćanska drzava, veš je sama porta,  
kakvo to i ova mislina, objesno izlozava zaševa-  
ca sa Crnom Gorom dokazuje. Mira na istoku  
ne može i veše biti dotle, dovie god trudi or-  
ganizam osmanske vladavine neustupa jesta no-  
vak, za život omladine i sposobnih tvorbama,  
u kojim se nalazi pouzdan i kriješak elemenat  
reda, uzudnosti i napretka.

Crna Gora zavrijedila je svojim mirnim,  
dostojnim držanjem u ovoj razmirici najveše  
pričanje izobrojene Jeurope, a to može slobod-  
da naroda na istoku savo u priilog dohi.

## K N I Ž E V N O S T.

Od „Pariza u Americi“, koju je knjigu na-  
pisao francuski E. Labude, a srpski je preveo  
pok. Vl. Nikolaš, raspredani su svi eksemplari.  
To pokazuje da je ova knjiga dobro primljena u  
nas. To svjedoci i dobar ukus same čitalacke  
publike koje je to djelo raspravilo. Uzdajući  
se i rad u nepokvareni ukus naše čitalacke  
publike, i izjaviti dovro vrijednost samoga djela,  
složili su se nekoliko prijatelja čestitoga  
pokojnika u najeri da njegov prevod izvedu na  
svijet i u drugom izdanju, i tako pozivaju na  
pretplatu na E. Labudeja „Pariz u Americi“  
drugo izdanje preva Vl. Nikolaša sa bio-gra-  
fijom i slikom prevodnika.

Ovim drugim izdanjem hoće se, da se što  
više rasturi sama ova čestita knjiga, a i da se  
učini pošta svomeu vrsnoga pokojnika, koji ni-  
je mogao doživjeti, da vidi kako svaki dan ima  
sve više prijatelja knjizi koju je on preveo, i  
kojoj je najglavnija črta ta: što i poučno i  
vješto umje da iznese visoke vrijine slobodnog  
građanstvo društva. Čistim dobrotom vodi he  
se trobiti snovejak pokojniku. Cijena je knjizi  
12 groša čar. Izdala he u jednoj svezici od 28  
do 30 tabaka. Rok pretplati, t. j. do 1. Maja  
1875. Novci se šalju knjižari Veljira Vlo-  
žinja u Biograd, i to naprijed, jer se žele imati  
čisti račun. Na deset knjiga poklanja se  
jedna.

Ovo je prilika i za prijatelje pokojnika i  
za prijatelje ozkolne i napredne književnosti,  
da se zauznu oko skupljanja pretplate.  
Uredništva se umoljavaju, da saopšte ovaj  
oglas.

U Biogradu, 20. Decembra 1874.

Nekoliko pokojnikov prijatelja.

gijem Crnogorcima; nego im nijesu ni ravni bi-  
li i drzina su kao kakovi robovi. No pošto  
dobiju u ruke gradih Obod i pošto ih Sulej-  
man uvjeri o svakdšnjoj njegovoj naklonosti i  
pokoži savo da vjerni ostaju caru i turskoj  
vjeri, oni se malo osime i počnu zadovoljivati  
neku vlast i gotovo počnu tražiti i vešo pr-  
venstvo nad drugijem Crnogorcima. Oni su sebe  
za toliko velike i silne drzali da su sebe  
cvrskijem sinovima iznazili.

Ovo se je sve događalo za vrijeme vladav-  
ladnika iz različitih crnogorskih plemena.  
Posije smrti Save Očinića poslednjega  
vlade crnogorske iz različitih plemena, bu-  
de jednoglasno od naroda crnogorskoga izabran  
za metropolita Danilo od kuće Petrovića 1697  
godine. U ovo doba u Crnoj Gori bili su se  
silni poturchijevci namnožili. Mladci i odvažni  
Danilo, videći opasnost koja može dohi Crnoj  
Gori od poturchijevaca koji se svakijem danom u-  
množavaju, namisli da za svagda očisti Crnu  
Goru od toga gada i izroda ljudskoga.

(Nastavljeće se).

## RAZLIČNOSTI.

(Žrtva podgoričke stvar). Od 9.  
Maja 1873 beča brza uživala je sa ma-  
lijem proženama lijepla mir, niti je uzni-  
rivala osobitijem proženama i „plavikom“. Ali  
crnogorsko-turski događaj skupi nad njom užasne  
oblake, kuće sjeverne i ugla berzavijevaca go-  
leši strah u život, kurzovi se porokete i taj  
novi „krah“ vrazove i nove žrtve. Za sada je  
šprv kriva žrtva berzavijevci u komisioer Al-  
fred Berger. — Malo dana prije prispije na  
podizanju direktiju braođal, da je život prekra-  
dilo iz revolvera vešo nepoznatu lice na cen-  
tralnom groblju. To nepoznatu čelade poznaju u  
licu bivšeg upravnog savjetnika i luksemburškog  
generalnog konsula Bergera. Isti dan u podne,  
8. pr. m. oprostivši se sa mladom i uglednom  
suprugom, čjezavijevci jednice, poše i kupi na  
Kolovartu revolver, uzme očajer i krene u Se-  
mering, he odsjede u gostionici „kod jelena“,  
zavite nero i nastilo te kapiše vešo pisno.  
Okusivši narešenu kaju vina, krene sa evake-  
rom put centralnog groblja. Prije no stigne na  
mjesto, odušti evakeer plavovih mu zamku i  
izgubi se od njegovih očiju. Malo za tijem  
zauju se tri glasa puščana. Grobar potri u  
pravcu pušaka i naše na jednom brežulju žrt-  
va Bergera, he leži kras, ubijen luščanicijem  
zrinja u prsa. Na poklic grobara skupi se svijet  
i ponosu ubijenoga u špitalu. U njegovijem pišog-  
vina našu pisano pisno u Semeringu sleder  
sadržaja: „Veši dio moga imanja uspio sam da spa-  
sem izi potomeg velikog berzavijevca „krah“,  
ali ovaj ždani urovnosti čijelo moje stave. Ne  
moguh pretkriti ovaj iznenađaj i жестоки уд-  
р, odlučno sam prekratiti svoj život. Ne mogu pod-  
nijeti da vidim sebe kao prosijaka, koji sam u  
dobru odgojen, u sreći proveo život dosadnih,  
a u starosti a vse naše u jalu i nezalji. Ne-  
kni se radi mene i moje porodice osoriti ovaj  
korak. Hoj i ostali jeva kažem „с Богом“ и т. д.  
Berger.

(O spaljivanju žrtvaca). U zemaljskom  
zdravstvenom vijeću za dovu Austriju izvješni-  
va je dr Novak nedavno o sažimanju žrtvaca.  
Pri svršetku predložio je, neka zdravstveno  
vijeće izdavi, da je fakultativno sažimanje žrt-  
vaca najgodnije sredstvo, da se kasnije uzede o-  
blagatno sažimanje i da se sa zdravstvenoga sta-  
novišta ima pastojati o tom, da se žrtvaci bu-  
du morali sažigati. Vijeće je prihvatilo pred-  
log.

(Velika starost). „H. listi“ pišu, da  
je na ždani dan prošle godine u Sopotnu kod  
Kotoborja preminuo neki Bišo u dobi od 110  
godine. Rodio se je 1764 g. u Beču i otišao  
vrlo mlad u vojniku. Bio je u turskim ratovima,  
pod Biogradom, a kapiše protiv Napoljeona I.  
Kad je pušten od vojske, kopvo je dugo vremena  
rude. Od devedeset godina kuško si je orgudi-  
ce i svrao dvadeset godina po cijelo nohi po  
krcima, gdje se je plavalo. Bio je četiri puta  
ožešem, pušno duvni po vas dan i kao mnogo  
rakije.

(Uvari po Švajcarskoj). U Švajcar-  
skoj hrana se do 38,000 ljudi gradehi ure. U  
Neshatelu bile su prošle godine 16,464 osob-  
kod urarije, u Bernu 14,135, u Valdu 3752, a  
u Bazelu 3618. Iz Švajcarske odpravila se  
vrlo mnogo ura u američanske sjedinske drzine,  
godine 1872 odpravljena ih je za 18 milijuna  
frankaa. U Švajcarskoj najcini se na godinu  
preko 1,600,000 ura, a vrijede 88 milijuna  
frankaa.

(To bi bilo smiješno). U švajcarskoj  
peshanskoj „Ateneumi“, tiska se dekadovki  
list „Naplo“ i opozicionálni „Hon“ i te u  
istom formatu. Do sad različna tendencija ovih  
listova nije uzročila nikakvoga sukoba. Jedne  
dekebarske nohi kinule godino dogodi se čud-  
novata vošetva. Iške voza nepolitичне rube,  
koje se u stranačke protike ni val ne razu-  
mju, potrahe drugu stranu „Naplova“ sloga i  
odtisnu ju na prvu stranu „Hona“, dochi drugu  
stranu „Hona“ sloga odtisnu sa prvu stranu  
„Naplova“. Možete misliti, kakvu bi to bio  
učinilo senzaciju među čitateljima obaju listo-  
va, da je „Naplo“ izišao sa opozicionálnim, a  
„Hon“ sa ministrijálnim članicima. No na sreću  
bude ova povetna za vremena opožona, te u  
svrhu ispravka priređeno drugo izdanje dotič-  
nih listova, — što se u istinu rijetko stija.

Štampano u drzavnoj štampariji.